

Frimärksbilder 1992

av Arne Carlbom

Kungen och drottningen

Frimärkena med kungen och drottningen är inte förändrade sedan 1991. Formgivningen är den nya, av Ingall Axelsson efter foton av Claës Lewenhaupt. År 1885 då den dåvarande kungen, Oskar II, avbildades på frimärke, var hela huvudet med och skägg och mustasch och väl tilltagen ram.

Oskar II av Max Mirowsky
1885 och 1900. Boktryck
respektive koppartryck.

Allt officiellt och symmetriskt. Sedan har porträtten varierat, ofta efter fotografiska förlagor. Frimärkena har tryckts i en färg, undantaget är just Oskar II i valören 1 kr.

Nu har det officiella försvunnit och med det övre delen av håret. Det har konstnären

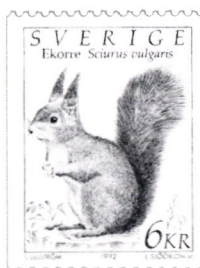
ARNE CARLBOM, född 1919, var postanställd 1939–1984.

tagit bort och det är det mest genomgripande som gjorts med kungafrimärkena på över ett hundra år. De har blivit bättre och mer personliga, i synnerhet sedan drottningen fått vara med.

Vilda djur I

Staffan Ullström tecknade de vilda, fyrbenta djuren, och den främste gravören, när det gäller natur, Lars Sjööblom, graverade. Ullström, Sjööblom och Slania har tidigare gjort vackra julfrimärken, 1984, föreställande fåglar, stenkärr, sidensvans, större hackspett och nötväcka. Stenknäcken fick dålig färgpassning, men eljest blev frimärkena bra.

Fåglarna är tacksamma för tecknare och gravör, eftersom formatet är litet. Nu är det frågan om rådjur och älg, och för all del

Vilda djur I. Rådjur. Ekorre. Älg.

S. ULLSTRÖM

1992

L. SJÖÖBLOM SC

Förlaga av Staffan Ullström. Rådjur.

den lilla ekorren. Bilderna är välgörande fria från bakgrund, men störs av den latinska texten, som inte är nödvändig. Ordet Sverige är glesst tecknat. Djuren avtecknar sig bra mot det odekorerade papperet och

är svagt inramade. Teckningen är klanderfri, färgerna goda.

Friluftsförbundet 100 år

Skogsmullemärket den 30 januari 1992 innehåller, utom ansiktet av en Mulle och två barn, också en kanin eller hare. Eva Jern som har ritat frimärket har inte försummat människorna och miljön, men lagt tonvikt på djuret. Czeslaw Slania har gjort gravyren.

Friluftsförbundet har inte hedrats med frimärken förut, först nu när det fyllt 100 år har det kommit med. Det är en folkrörelse med 160 000 medlemmar, med syfte

Julpost 1984. Staffan Ullström. Gravyr av Czeslaw Slania och Lars Sjööblom.

Friluftsförbundet 100 år.
Tecknare: Eva Jern.
Gravyr: Czeslaw Slania.

att ge människor större kunskap om djur och natur genom vandringar, utflykter, skid- och skridskofärder och ge naturupplevelser och motion. Den mest populära verksamheten är skogsmulleskolan. Tusentals barn har lärt känna igen våra vanli-

*Sveriges Radio
50 år. 1974.
Teckning:
Svenolov Ehrén.
Gravyr:
Czeslaw Slania.*

gaste växter och djur och utvecklat sin känsla för naturen.

Frimärket har ett mönster som känns igen från exempelvis Farbror Sven med två barn 1974. Det som har tillkommit är djuret. Det går igen i inte mindre än fyra följande utgåvor detta frimärksår, nämligen Vilda Djur I, Kamratposten 100 år, Förhistoriska djur och Mare Balticum.

Olympiskt Guld II och III

Posten Frimärken uppger tydligt att detta är samlarmärken. Guldmedaljörerna hylla-

*Olympiskt Guld II och III.
Förlagor: Ölöv Baldursdóttir.
Gravörer: Martin Mörrck och
Lars Sjööblom.
Vinter: Gunde Svan, Thomas
Wassberg, Tomas Gustafson,
Ingemar Stenmark.
Sommar: Gunnar Larsson, Bernt
Johansson, Anders Gärderud,
Gert Fredriksson.*

des redan 1991. Det var då fråga om de damer som hade vunnit guldmedalj, dels i vinterspelen, dels i sommarolympiaderna. De nya bilderna har samma utformning som de föregående, dvs de liknar affischer i litet format. Färgerna är violett, rött och blått. De aktuella idrottsmännen är inte porträttlika, det viktigaste är rörelsen. Bakgrunden är antydd. Bilderna belastas av de olympiska ringarna, som inte är tryckta i guld utan i en brungul färg.

Inte många guldmedaljer har fallit på de svenske, jämfört med det totala antalet. Summan av de idrotter som är representerade är stor. Det är hittills vinterspelen som har givit utdelning, men det är annorlunda nu, när de framstående har slutat sin karriär. Frimärkena påminner om de svenska triumferna från 1948 då Gert Fredriksson vann för första gången i kanot i London och 1984 då Gunde Svan och Tomas Gustavsson tog guld i det numera sönderskjutna Sarajevo.

Europa 92 I Columbus kölvatten

Martin Mörck är tecknare, gravör och båtbyggare och det föll sig självklart att anlita

honom för den nya utgåvan som kallades I Columbus kölvatten. Den hade namngivits av CEPT till minne av Columbus färd till Amerika för 500 år sedan. Organisationens emblem syns till höger på varje frimärke som en liten fläck efter ordet Europa.

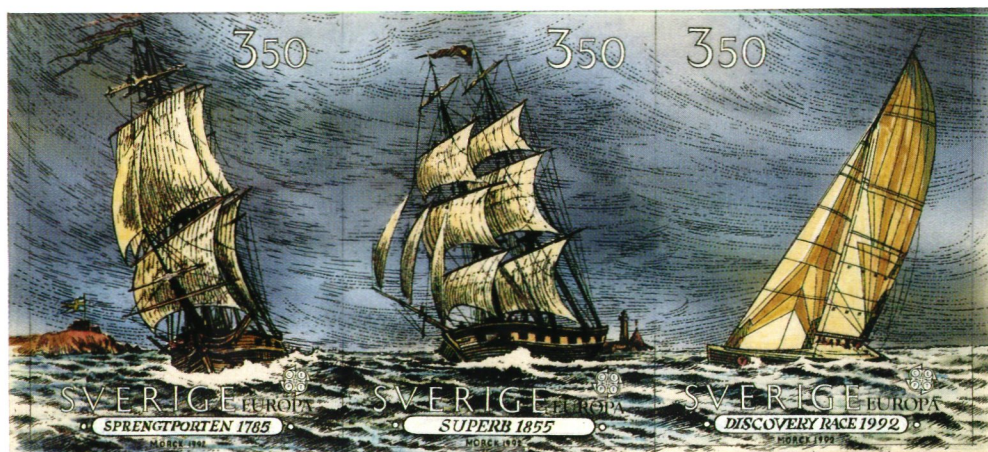
Sveriges kontakter med Amerika och amerikanska hamnar har varit omfattande. Fregatten Sprengtporten är en av många. Den användes för förbindelserna med den svenska kolonin Gustavia på ön St Barthélemy i Västindien. Gustavia hade av Gustav III förklarats vara en frihamn, men det gick inte särskilt bra, utan ön såldes till Frankrike 1878.

Fregatten hette från början Enigheten, men döptes om efter den ena av bröderna Sprengtporten, som varit hemlig medhjälpare till Gustav III vid hans revolution 1772. Vilken av bröderna har icke varit möjligt att utröna.

Briggen Superb är motiv på ett av märkena i serien. Den förde många utvandrare till Amerika. Byggd 1839 var hon en av flera båtar som ägdes av ett göteborgsrederi. Den seglar för nästan fulla segel. Detta

Europa 92. I Columbus kölvatten. Förlagor och gravyr Martin Mörck.

Förlaga av Martin Mörck. Varken himmel eller hav är så blå som på frimärket.

blev det populäraste frimärket från 1992 i Postens och Café Norrköpings omröstning i april 1993. Martin Mörck fick ta emot såväl formgivarens som gravörens pris.

Det tredje märket visar bilden av segelfartyget Big T som deltog bl a i kappseglingen Discovery Race mellan Spanien och Florida. Den är byggd enligt de senaste erfarenheterna från seglingar.

Mörckska båtar 1981 och 1988.

Martin Mörck och frimärksavdelningen fick kritik för utgåvorna med båtar 1981 och 1988 för att de inte omgavs med något vatten. Denna gång kan han inte lastas för bakgrunden, den är mycket åskådlig på dessa bilder av seglare på de stora världshaven.

EM i fotboll

Alla möjliga mästerskap har uppmärksamats av frimärkskonstruktörerna, men inte europamästerskap i fotboll, förrän nu. Två frimärken har tagits fram. De är formgivna av Rolf Erikson och graverade av Piotr Naszarkowski. Rolf Erikson har tidigare gjort frimärken, det var rabattmärkena 1989, tryckta enligt offsetmetoden.

På märkena figurerar Gunnar Nordahl och Tomas Brolin. De personifierar svensk

EM i fotboll. Gunnar Nordahl, Tomas Brolin och i bakgrunden Lothar Matthäus. Tecknare: Rolf Erikson. Gravyr: Piotr Naszarkowski.

fotboll förr och nu. Vid sidan av Brolin syns en av Europas bästa fotbollsspelare, nämligen Lothar Mattäus. Erikson och Naszarkowski har som förebild haft fotografier tagna av Anders Holmström, PresSENS bild och Bildbyrån i Hässleholm. Märkena har tryckts i stål av Posten Frimärken i blått och grönt, väl valda färger för gravyr.

Det mästerskap som apostroferades 1958 var VM i fotboll där Sverige var

Tom Hultgrens bild av en fotbollsspelare 1958.

värdland och Brasilien vann. Bilden var enkel och ritad av Tom Hultgren som sedermera kom att göra många märken. Gravyren var gjord av den gamle mästaren Sven Ewert.

Berömda frimärken

Den 1 juli 1855 införde Sverige frimärken. Förenklingen av portot är alltså mer än 150 år och är värd ett jubileum. Det som visas på utgåvan är en avbildning av den "äkta" treskillingen tryckt i grönt, som är den rätta färgen, och med lilla riksvapnet. Eftersom tre skilling ej var något porto är frimärket sällsynt; det användes till portokomplettering. Sveriges mest berömda frimärke känt i ett enda exemplar – den gula treskillingen – har tillkommit genom ett misstag vid tryckningen. En defekt kliché i en tryckplåt för valören åtta skilling hade ersatts med en treskillingskliché.

Den tidigare föreståndaren för Postmuseum, Gilbert Svenson, och med honom flera framstående filatelister, ifrågasatte äktheten av den gula treskillingen på 1970-talet. Efter ingående undersökningar anses den emellertid nu som äkta.

Gabor Palotai formade utgåvan och Czeslaw Slania graverade.

Det är inte första gången Posten Frimärken provar idén med frimärke på frimärke.

*Berömda frimärken.
Layout: Gabor Palotai.
Gravyr: Czeslaw Slania.*

På märken inför världsutställningen Stockholm 86 fanns avbildningar av gamla märken, våra första med kungaporträtt. Först och främst det från 1885 med Oscar II, tecknat och graverat av Max Mirowsky. Bilden av kungen är mycket liten och ordet "öre" är för säkerhets skull upprepat två gånger.

Kamratposten 100 år Rabattfrimärken 1992

Fyra unga konstnärer, Emma Westerberg, Helena Johansson, Sabina Ostermark och Hanna Bengtsson har tecknat frimärkena, som är tryckta i offset på Postens frimärks-tryckeri i Kista. Tidningen Kamratposten ges ut i Stockholm, men når alla skolbarn. Emma bor i Södra Sunderbyn, Helena och Sabina i Habo och Hanna i Rimbo. De är amatörer i ordets rätta bemärkelse och har en känslorelation till sina verk, en kanin, ett par hästar, en katt och en elefant. Tecknarna är inte mer än 15 år. Frammärkena är inte utan ett artistiskt grepp, men har lite för mycket text i förhållande till formatet. Barnteckningar är näpna till en viss gräns, tyckte tidningen Arbetets frimärksskribent Bernt Broström.

Kamratposten är tidningen för barn och ungdomar mellan 8 och 14 år. Den grundades av folkskollärarinnan Stina Quant

för att ge dåtidens barn en återkommande läsupplevelse. Från början var priset en krona för ett helt år. I dag är Kamratposten, som ursprungligen hette Folkskolans barn-tidning, en färgglad tidning som är fylld av allt från musik till aktuella händelser.

Karlbergs Slott

Riksamiralen Carl Carlsson Gyllenhielm arrenderade Drottningholm långt före branden och nybyggnationen. Han fick smak för slottslivet och byggde sig ett eget slott vid vattnet, som sedan fick heta Karl-

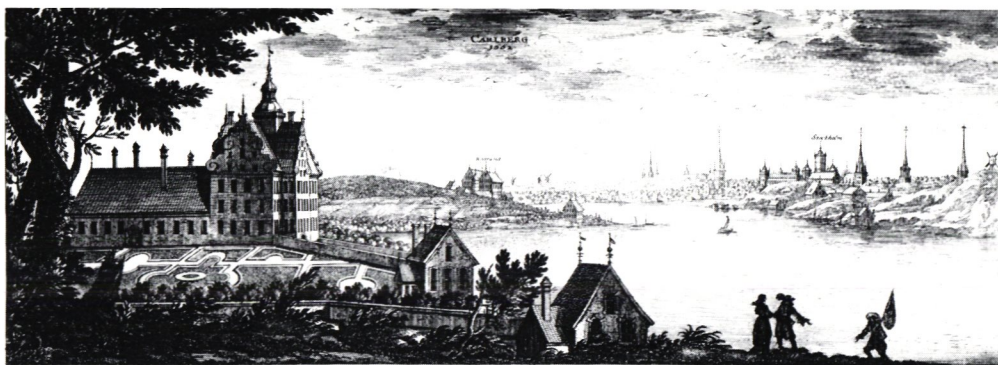

Karlbergs Slott. Förlaga: Inga-Karin Eriksson. Gravyr: Zlatko Jakus.

bergssjön. Magnus De la Gardie som fick slottet i förläning efter Carl Carlssons död tyckte att det var fyrkantigt och omodernt. Han lät Jean De la Vallé och Carlo Carove modernisera byggnaden. När det var färdigt fick De la Gardie gå från det mesta av sitt innehav av gods och gårdar. Hans stora

Rabattfrimärken 1992.
Kamratposten 100 år.
Emmas kanin, Helenas ponnies,
Sabinas katt och Hannas elefant.
Formgivna av Ingall Axelsson
och tryckta i offset.

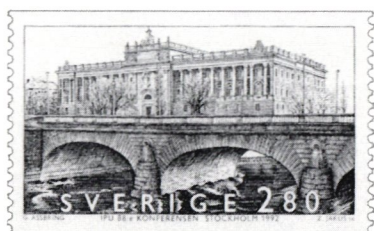
Karlberg så som det uppfattades av Erik Dahlbergh. Ur "Svecia antiqua et hodierna".

bataljmålningar från Läckö flyttades till Karlberg och slottet blev kungligt residens. Karl XII stod lik där och hans livhund Pompe fick sin grav i parken.

När Kongl Krigsakademien inrättades i slottet på Gustav III:s order, för att ge hela officerskåren en gemensam militärvetenskaplig utbildning, byggdes de långa flyglarna som finns med på Inga-Karin Erikssons förlaga. Slottet är avbildat som det ser ut i dag. Träden är genomskinliga. Flyglarna är avklippta till hälften, frimärket hade eljest blivit mycket längre. Gravyren av Zlatko Jakus är ganska god. Förstadagsbrevet prydes med ett par kadetter från Karl XIV Johans tid och en stämpel med detaljer från Caroves stuckatur.

Sveriges Riksdag

Frimärket är konventionellt, efter foto av G Assbring. Fotoförlagan föreställer riksdagshusets fasad och ett par valv av Norr-

Sveriges Riksdag. Förlaga: Ingalill Axelsson efter foto. Gravyr: Zlatko Jakus.

bro. Ingen eller mycket sparsam grönska syns, endast arkitekturen. Riksdagshuset är cirka 90 år på bilden, bron är dubbelt så gammal. Huset är ritat av Aron Johansson i en blandning av fransk och mest tysk barock. Det vållade genast kritik, det var osvenskt och överlastat.

Bron däremot gick fri från anmärkning. Synligt på fotot är ett par valv, balustraden och vattnet därunder. Den invigdes 1778 av Gustav III, som lade den första valvstenen med murbruk, serverat på silverbricka. Valven är något tryckta, men konstruerade enligt konstens regler av Carl Fredrik Adelcrantz och Erik Palmstedt. Influens kan spåras från Nicodemus Tessin, Frankrike och Italien.

Den 88:e konferensen av Interparlamentariska Unionen (IPU) som frimärket skulle illustrera, kom att hållas i huset. IPU har till ändamål att främja personliga kontakter mellan parlamentsledamöter i alla länder och att verka för freden och det mellanfolkliga samarbetet.

Uppdraget att formge frimärket gavs åt Ingalill Axelsson och gravör var Zlatko Jakus.

Patent- och registreringsverket 100 år

Även detta frimärke är graverat av Zlatko Jakus efter formgivarens, Göran Österlunds förlaga. Den första automatiserade

Patent- och registreringsverket 100 år.
Förlaga: Göran Österlund.
Gravyr: Zlatko Jakus.

fyren var riktigt nog Gåsfeten, men den ligger i Danziger gatt vid Ronneby, inte i Kalmarsund. Den drivs av en solventil, uppfunnen 1907 av Gustaf Dalén. En svart metallstav utvidgar sig genom uppvärmning och ljus och släcker automatiskt acetylen gasfyren och omvänt, tänder fyren om natten.

Förlagan har lyckats att på en begränsad yta visa dels en ritning till en solventil, dels fyren i ett ganska stillsamt hav, dels natt med ljuskägla, dels en dag utan ljus, och dels en liten man, rätt onödig på en automatiserad fyr. Det tog lång tid att få fram denna symbol för Patent- och registreringsverket och Göran Österlund måste ha haft problem med alla dessa ingredienser.

Det har förflutit etthundra år sedan Patent- och registreringsverkets start, men det finns en förhistoria. När Kungl patentbyrå startade vid 1885 års ingång fick den sina lokaler i posthuset vid Lilla Nygatan. De motsvarades av museichefens och angränsande rum, det senare var antagligen det som användes av Salomon August Andrée före den sista Nordpolsfärden.

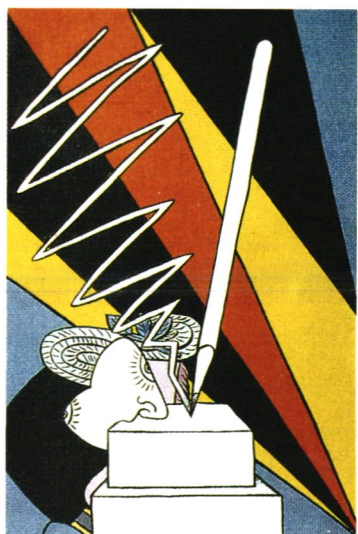
Hälsningsfrimärken

Det förekommer utomlands, i andra postverk, att man har frimärken med hälsningar och välgångsönskningar. I Sverige har det inte förekommit även om jubileums- och andra frimärken har ett budskap.

Marie-Louise Ekman, konstnär och professor, har gjort fyra hälsningsfrimärken. Det är högst personliga hälsningar som hon och Posten för ut bland brevskrivarna. Det är mindre troligt att frimärkena används av företag och institutioner. Många privatpersoner skrev och klagade på märkena. Någon ville ha perspektiv på bilderna.

Hälsningsfrimärken
av Marie-Louise Ekman.
Tryckta i offset.

*Hälsnings-
frimärken,
första-
dagsbre-
vets
illustration.*

Allt är gjort med konsthistoriska referenser. Det gäller särskilt förstadsbrevet som har en bakgrund av Olle Baertling och

Pablo Picasso. Själva hälsningarna är till ytterlighet förenklade, nästan naivistiska. Men man skall inte tro att de är naiva, Marie-Louise är sig själv.

Frimärkena är inte graverade i stål, utan tryckta i offset i Kista.

Nationalmuseum 200 år

Den tredje utgåvan med utgivningsdatum 27 augusti 1992 består av ett häfte med sex frimärken. De är utgivna till Nationalmusei 200-årsjubileum och visar avbildningar av museets dyrgripar. Det är bilder av Rembrandt och Boucher, Hill och Dürer och Carl Larsson och dessutom en kruka i kinesisk stil från Rörstrand.

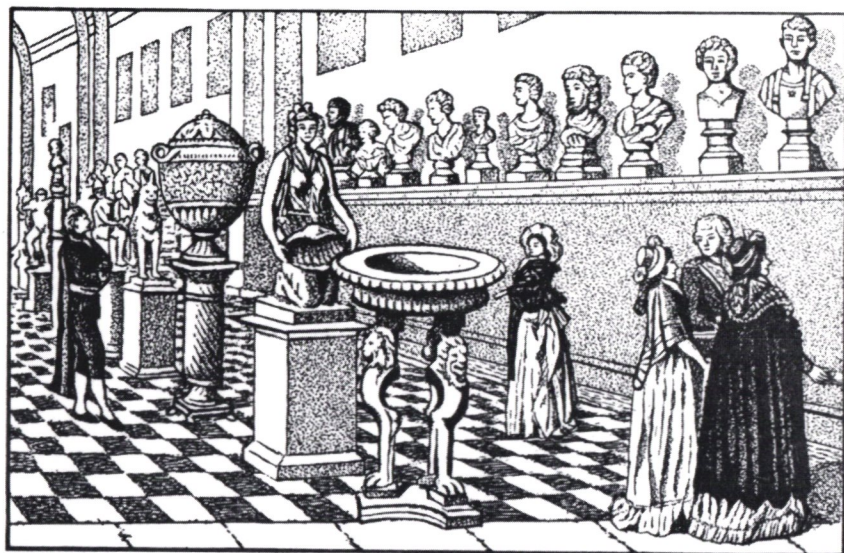
Nationalmuseum räknar den 28 juli 1792 som sin födelsedag. Namnet var den gången Konglig Museum och fanns på slottet, där alltså Gustav III:s Antikmu-

Nationalmuseum 200 år – Rembrandt, Boucher, Dürer, kruka från Rörstrand, Hill och Carl Larsson.

550 550 550 550 550 550 550 550 550 550

NATIONALMUSEUM 200 ÅR

6 ST. VALÖR 550

PRIS 33 KR

Häftesomslaget. Jan Magnusson efter Pehr Hilleström d ä. "Inre Galleriet i Kongl Museum år 1794".

seum finns. Samlingarna, utom de antika skulpturerna, flyttades till den nuvarande byggnaden. Den kom till år 1866 som ett resultat av omfattande prövningar av svenska och utländska arkitekters förslag. Till slut blev det en tysk som antogs, hans namn var Friedrich August Stüler. Han hade redan gjort ritningar till ett museum i Berlin. Inredningen gick dock till en svensk, Fredrik Vilhelm Scholander.

Det fick heta Nationalmuseum därför att det inte längre var kungen utan nationen som svarade för samlingarna och nederländskt 1600-talsmåleri. Mycket som finns där härrör från Carl Gustaf Tessin, som var svensk ambassadör i Paris omkring år 1740. Det allt överskuggande verket i Nationalmuseum, Rembrandts "Batavernas trohetsed till Claudius Civilis", kom dock från annat håll.

De sex frimärkena är ordnade i samma

mönster som Svenska konstnärer i Paris och Bellman och Taube som kom ut 1988 respektive 1990. I detta fall föreställer bilderna i övre raden Rembrandts "Kökspigan", 1651, Bouchers "Venus triumf", 1740, Dürers "Porträtt av en ung flicka", 1515. Undre raden är en Rörstrandskruka, "Motiv från Seine/Trädet och Flodkröken III" av Carl Fredrik Hill, 1877 och Carl Larsson, kartong till en trappfresk i Nationalmuseum, "Bellman i Sergels ateljé" 1896. Det är miniatyrer, så, som frimärken brukar vara. Göran Thermanius svarade för formgivning, dvs typografin. Gravörer är i ordning efter konstverken i häftet, Martin Mörck, Czeslaw Slania, Lars Sjöblom, Piotr Naszarkowski och Slania igen, två gravyrer.

Den första, Rembrandts Kökspigan, sägs föreställa Hendrickje Stoffels, som i några år svarade för målarens hushåll och

*Svensk Rokoko
1979. Potpurri-
kruka från
Marieberg 1765.*

som vållade hans konflikt med kyrkan och det sociala livet. Därefter har gravören gjort ett gott försök att återge Bouchers "Venus triumf". Det har inte lyckats väl, därför att Venus och hennes uppvaktning tar alltför stor plats för att förminskas till ett frimärkes format. Däremot är Dürers porträtt mer lämpat att återges i gravyr och framträder som den mest lyckade av reproduktionerna. Den Rörstrandskruka som visas är ganska likgiltig och kan inte jämföras med krukans från Svensk rokoko 1979. Den gången hade man avstått från bakgrund, väl att märka. Hill representeras av ett landskap som han målade innan han blev sjuk, och som en smula oförtjänt har hamnat vid sidan om hans sjukdomskonst.

Häftet slutar med kartongen till Carl Larssons fresk i trapphallen till National-

museum, kallad "Bellman i Sergels ateljé". Denna kartong hänger i Malmö museum och är bättre att se än originalet, därför att linjen, teckningen är det primära och för att färgen är underordnad. Den är för stor för att avbildas på frimärke. Carl Larsson hade golvet i sin ateljé som arbetsplats.

Förhistoriska djur

De gamla djuren kom ut till Frimärkets Dag den 3 oktober 1992. Som bilder betraktade är de inte särskilt tilltalande. De har samma magra stilsort för landsnamn och valör som de vilda, fyrbenta djuren, men eftersom formatet är mindre tar texten stort utrymme. Färgerna på bakgrunderna är egendomliga men ingen vet hurdan himlen tedde sig i förhistorisk tid.

Djuren är väl tecknade men för många. Hur djuren sett ut i verkligheten är känt. Under juraperioden levde inga stora ödlor. Kvartärperioden, som började för 2 000 000 år sedan, innehöll däremot mammut och ullhårig noshörning.

Svenska bilmodeller

Bilexperten Ulf Wahlberg gjorde förlagorna och Zlatko Jakus gravyren till två frimärken. De gavs ut samtidigt som Förhistoriska djur och fåglarna i Mare Balticum.

*Förhistoriska djur.
Förlagor och gravyr:
Piotr Naszarkowski.*

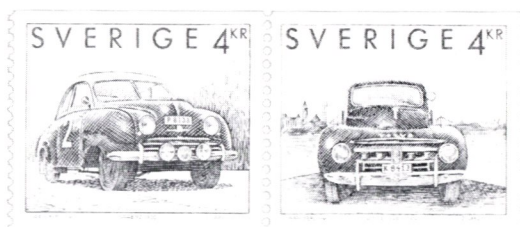
Ullhårig noshörning. Förlaga av Piotr Naszarkowski.

Volvo PV 831 och Saab 92 var de dominerande modellerna vid 1950-talets ingång, de år då bilintresset började ta fart.

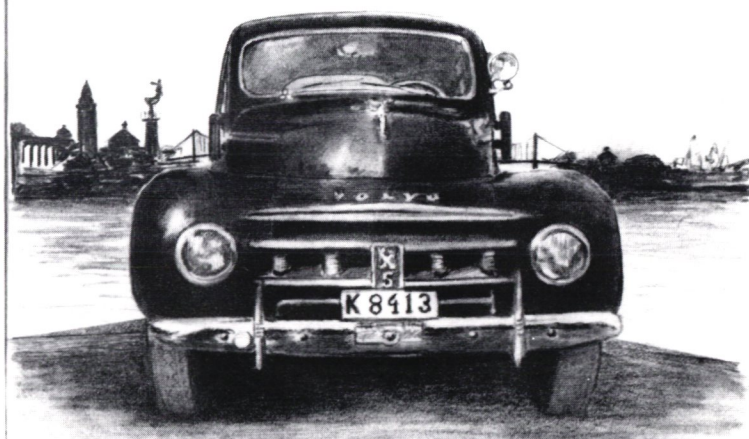
Det är de som visas på frimärkena, båda är från 1950 och båda är enfärgade i stålgråvyr. Saab 92 var alltid grön. De har enligt Konst- och Programrådet blivit murriga, men de följer de avbildade bilarnas egen färgställning. Det räcker inte med ståltryck i en färg. En medlem i rådet ansåg att 2:an på Saabens dörr borde tas bort, men vann inte gehör för den synpunkten. Omdömena om motiven varierade, från anonyma bilder till tuffa avbildningar.

Bilar har varit aktuella på frimärken förut. Redan 1936 dök det upp en postdilicens, en Scania Vabisbuss i serien Postverket 300 år. Samma bild återkom i samband med Stockholmia 74. Under 1970-

Svenska bilmodeller.
Förlagor: Ulf Wahlberg.
Gravyr: Zlatko Jakus.

SVERIGE 4^{KR}

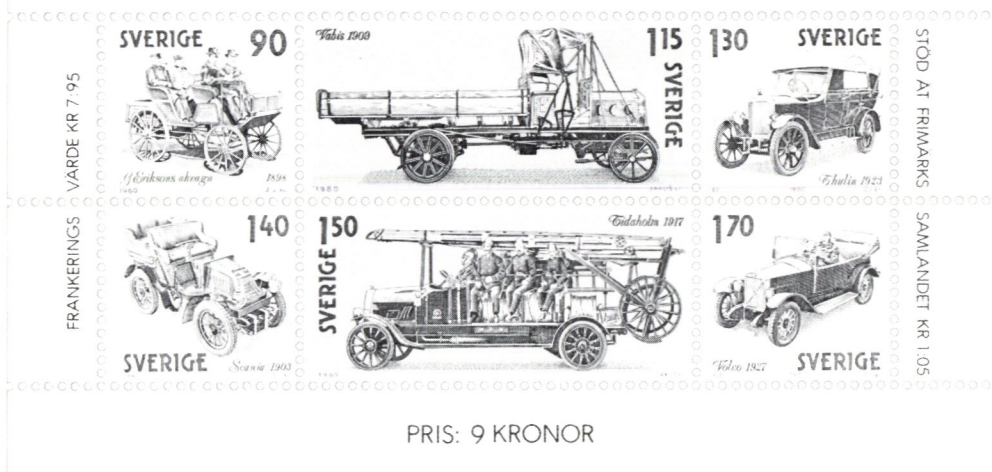

Förlaga av
Ulf Wahlberg.
Göteborgsiluetter
i bakgrunden.

U. WAHLBERG

VOLVO PV831 1950

Z. JAKUS sc 1992

Svensk bilhistoria 1980. Gamla bilar efter foton. Gravyr av Zlatko Jakus.

och 1980-talen förekom bilar på frimärken rätt ofta. Särskilt många avbildades på frimärksblocket *Svensk bilhistoria* i oktober 1980, inte mindre än sex stycken.

Mare Balticum

Martin Mörck fick uppdraget att efter foton rita fyra fåglar som alla är typiska för Östersjön och att gravera fiskgjusen. Övri-

Mare Balticum. Förlagor, konturklippta och tillrättalagda av Martin Mörck. Gravyr: Czeslaw Slania, Lars Sjöbjöblom, Lembit Lohmus och Martin Mörck.

Rödspov.
Förlaga av
Martin Mörck.
Landsnamnet
lyft något på det
färdiga frimärket.

ga gravörer är Czeslaw Slania, Lars Sjööblom och den estniske Lembit Löhmus. De fyra motiven är vattenfåglar som förekommer i länderna Sverige, Estland, Lettland och Litauen. Det är en samutgåva mellan Sverige och de baltiska staterna, som har ett gemensamt ansvar för att fauna och miljö bevaras i den känsliga Östersjön. Utgivningen skedde samtidigt samma dag i de fyra länderna. Idén fann rådet mycket tilltalande. Käbi Laretei, Laila Freivalds och Ilon Wikland, som alla är födda i Balticum, var entusiastiska över de gemensamma märkena.

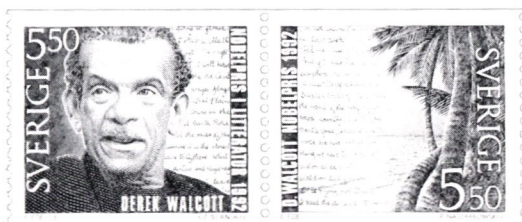
De fyra fåglarna är rejält tilltagna och

fyller ytan, med vingspetsar och huvuden som snuddar vid landsnamnet. Färgen är sparsam på en del, det röda saknas på gravandens näbb och storskraken är för röd. Storskraken är fångad i naturen, med vingarna till tork och på avstånd liknande en människa som pillar.

Nobelpristagare Litteratur

För första gången kunde Nobelpristagaren i litteratur ges ut på frimärke innan utdelningen av priset. Det ligger något av tävling i denna utgåva. Posten Frimärken har satt en ära i att vara nästan samtida som

Nobelpristagaren i litteratur,
Derek Walcott. Motiv från Santa Lucia.
Förlagor: Eva Ede. Gravyr: Czeslaw
Slania och Piotr Naszarkowski.

Svenska Akademien. Eva Ede var beredd och gravörerna Czeslaw Slania och Piotr Naszarkowski satt vid stålplattan när pris-tagarens namn tillkännagavs. Två frimärken var planerade, det ena med författarens eller författarinnans porträtt, det andra illustrerande den värld de rör sig i. Det brukar ta 4–6 veckor att gravera ett frimärke, men nu hade man en vecka på sig.

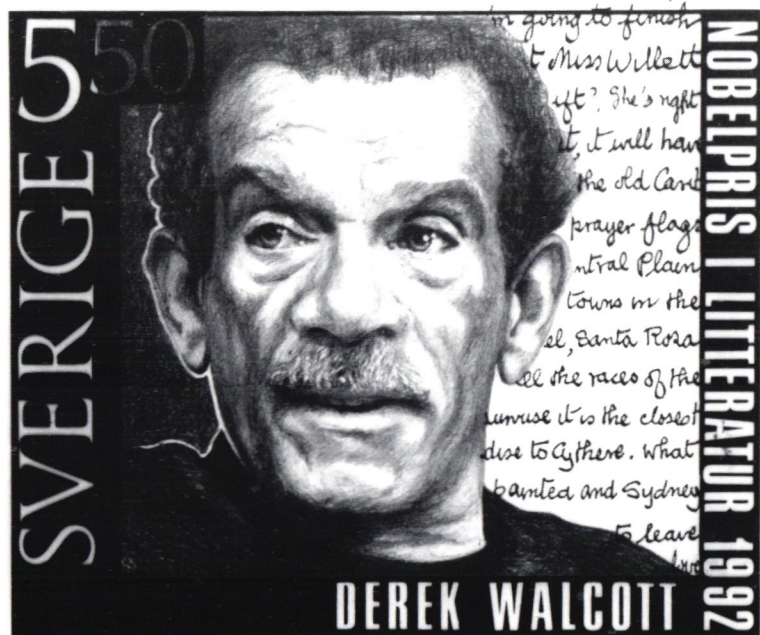
Svenska Akademien har ibland valt pristagare utanför den västerländska kulturkretsen, så gjorde man även denna gång. Det blev Derek Walcott från Santa Lucia och Trinidad i Västindien och Boston i USA. Hans språk är engelska men han kan tala patois. Hans verk omfattar mycket vers och teaterstycken och essäer. Bildningsvägen gick från moderns metodistkyrka och den karibiska övärlden via universitetet på Trinidad. Han är bosatt på Trinidad och är professor i drama och litteratur vid Bostons universitet. Hela tiden har hans huvudsakliga inspiration varit Karibien. Dikten omspänner allt från Västindien, genom Väs-

terlandet och dess historia till den moderna världen som han är en del av. Havet har alltid varit hans rätta hemvist.

Frimärkena, liksom förstadagsbrevet, är fulla av text. Skriften är bilder, men det gäller i allmänhet de tryckta bokstäverna, som har varit föremål för mycket intellektuellt arbete. Handskrift är mera tveksam, den har inte gjort märkena begripligare. Varken avskuret huvud eller handskrift är nya när det gäller frimärkskonst, men kombinationen av de båda är en nyhet. För att göra porträttet tydligare har formgivaren konturerat Walcotts ansikte och de tjocka stammarna. De är tydligen palmer och skall illustrera Santa Lucia. Även hav och himmel är fyllda av skrivbokstäver.

Ikoner

Årets sista frimärken var de sedan 1980 obligatoriska julmärkena. De hade denna gång utländska motiv, fyra ikoner. Ikoner tillhör inte den katolska eller den protes-

E. EDE/J.B.

CZ. SLANIA sc.

Förlaga
av Eva Ede.

*Ikoner. Förlagor: Ingallil Axelsson.
Gravyr: Piotr Naszarkowski
och Czeslaw Slania.*

tantiska tron. Anledningen till dessa bilder var en samutgivning med Ryssland på svenskt initiativ.

I den ortodoxa kristendomen betraktas ikonerna som heliga, konstnären är bara mellanhanden. De spelar stor roll både i

*Förstadagsbrevets illustration.
Jan Magnusson från ramen kring
ikonen Sankt Nikolaus.*

kyrkan och i hemmen. Nu när kristendomen är accepterad kan de visas överallt. Tidigare, under den kommunistiska tiden, har de bara hängt i museer.

Två av ikonerna är från Nationalmuseum, två från Ryssland, Tretiakovgalleriet i Moskva och Ryska Museet i Sankt Petersburg. De från Nationalmuseum är gåvor av Olof Aschberg, som var bankir i Ryssland på 1920-talet. Han donerade nära trehundra ikoner till svenska staten.

Maria med barnet är lätta att känna igen. Joachims möte med Anna är svårare, de återfinns i Nya Testamentets apokryfer. Anna är Marias mor och brukar i den västerländska konsten avbildas som Anna-självtredje. Hon sitter med Maria och barnet i knäet. Ikonen är beskuren, de änglar som kommit med budskapet, liksom inskriptionen är borta. Mötet är skildrat i litteraturen i Gunnar Ekelöfs "Sagan om Fatumeh".

"De kom från skilda änglar med samma budskap /och dessa änglar visade sig ännu/ på bildens guldgrund i övre hörnen".

Den helige Nikolaus är i originalet omgiven av scener ur sitt liv. Helgonet är iklädd sin korsmönstrade biskopsskrud i vitt och svart och bär evangelieboken i sin hand. Han är väl känd och är förebild för den västerländska jultomten. En bild ur ramen är återgiven på förstadagsbrevet, den visar hur den helige Nikolaus hjälper i sjönöd.

De ryska ikonerna är gamla. En ängel med gyllene hår är ärkeängeln Gabriel. Han är från 1100-talet och Novgorodskolan, att den förställer Gabriel framgår endast av häftestexten. Den andra, Maria med barnet, är 200 år yngre. Skildringen av Maria är det centrala i rysk fromhet, som är mycket ägnad mariakulten. En av ikonerna, den äldsta med ärkeängeln, är återgiven med ram. För de övriga är ramarna borttagna.

Ikonerna har givits frimärksform av Ingallill Axelsson, och graverats i stål av Czeslaw Slania och Piotr Naszarkowski.

Automatmärken

Automatportot ändrades från ganska suddiga bilder av en same med en hund och en skånsk gräbba med en gås, till en mindre suddig avbildning av posthuset vid Vasagatan i Stockholm av Eva Ede. Bilden är full av strålar, utgående från en sol bakom postemblemet.

Summan av 1992 års frimärksmotiv är femtiotre, vilket är något mera än föregående år. Samtliga är tryckta av Posten Frimärken i Kista.

Automatporto. Tidigare och nuvarande.